СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 199. Джерзі Сіті, Н. Дж., понеділок, 28-го серпня 1939. No. 199. Jersey City, N. J., Monday, August 28, 1939. VOL. XLVII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

Президент висилає новий апель до Німеччини

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт вислав у пятницю до німецького канцлера Гітлера новий заклик у справі миру. Заклик був видно вислідом відповіди президента Польщі Мосціцкого на попередній апель президента Рузвелта.

Мосціцкий заявляє у своїй відповіді, що Польща готова повести безпосередні переговори з Німеччиною. Президент Рузвелт відкликається до Гітлера, щоб він подумав про безчисленні людські життя, що впадуть її жертвою, і не допускав до війни.

Другий апель до Німеччини був висланий, заки президент дістав від Німеччини відповідь на свій перший апель.

ПРЕЗИДЕНТ ПРАЦЮЄ НАД ВОЄННИМИ МІРАМИ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт заявив на газетярській конференції, що американський уряд уважає своїм першим обовязком на випадок війни ослабити силу удару на життя американців і господарське життя Злучених Держав.

Уряд передовсім старається дістати назад до краю всіх громадян, що живуть у майбутній воєнній смузі, а далі старається наладнати економічне життя краю відповідно до воєнних обставин.

УРЯД ПОМАГАЄ ЕВАКУАЦІЇ АМЕРИКАНЦІВ З ЕВРОПИ.

ВАШИНГТОН. — З огляду на те, що багато корабельних ліній відкликали подорожі своїх кораблів до Америки, департамент стейту поробив відповідні кроки, щоб допомогти американським громадянам, що тепер перебувають в Европі, вернутися додому.

У цій акції співпрацюють кілька департаментів федерального уряду: департамент стейту, департамент війни, фльоти, скарбу й судівництва. Приготування вже почалися кілька місяців тому, отже нині їх легко буде можна пустити в рух, як лише зайде потреба.

ПРИЇЗД УКРАЇНСЬКИХ ДЕЛЕҐАТІВ НА КОНҐРЕС МІЖНАРОДНОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

НЮ ЙОРК. — До Америки приїхав проф. Микола Чубатий, підсекретар для східніх католиків при міжнародній федерації студентів-католиків „Пакс-Романа", щоб узяти участь у конґресі цеї орґанізації, що відбувається у Вашинґтоні й Ню Йорку в днях 27 серпня й 9 вересня. З проф. Чубатим приїхала теж його дружина.

Орґанізація „Пакс-Романа" складається з цілої низки федерацій, розкинених по Европі, Азії й Америці, і спертих переважно не на державний, а національний принцип. Сьогорічний конґрес відбувається в Америці у звязку з 50-літтям католицького університету у Вашинґтоні та зо Світовою Виставою в Ню Йорку. Орґанізаційний конґресовий комітет працює під протекторатом американського епископату, до котрого входять і українські католицькі епископи.

На конґрес мав теж виїхати студ. Богдан Лончина, як делеґат львівської католицької студентської орґанізації „Обнова".

БОЯТЬСЯ ВІЙНИ.

НЮ ЙОРК. — На німецькому кораблі „Ню Йорк", що причалив у пятницю до цього порту з Гамбурга, приїхало 474 американські громадяни. Багато з них говорили, що вони вернулись до Америки зо страху перед вибухом війни в Европі.

Корабельні аґенції кажуть, що через страхіття війни в трансокеановому перевозі тепер існує справжній хаос. Німеччина відкликала додому всі німецькі кораблі. Італія зробила те саме. Через те італійський корабель „Рома" з з цеї останньої лінії відкликав своє кружляння по азійських водах, на яке мав виїхати у пятницю; тепер він стоїть бездільно в цьому порті. Лінії, котрі ще не відкликали з моря своїх кораблів, часто відкликали відвідини своїх кораблів у ріжних портах. Деякі німецькі кораблі, замість возити товари й людей, заїхали до портів невтральних країн, як наприклад Бразилії, й далі нікуди їхати не хочуть.

СМЕРТІ ПІДЧАС БУР.

КВІНС (Ню Йорк). — Підчас сильної громовиці, що навістила цю дільницю Ню Йорку й околицю в пятницю зполудня, згинули три особи. Наперед грім убив на летовищі в Ґарден Сіті, Лонг Айленд, інструктора летництва Фредерика Донелія; потім грім убив „пломбера" Карла Картмела, що сховався від дощу під дерево в Бейсайді. Пані Джерард згинула від електричної течії, коли взялася направляти електричну лямпку в пивниці, повній води.

Зо стейту Оклагома доносять про смерть чотирох осіб підчас страшної вітруги, що навістила північну частину стейту. Одного фармера привалила на смерть стайня, як він доїв корову. На іншого чоловіка звалилася його власна торгова будка.

ДАЄС ПЕРЕСЛУХУЄ ПРОВІДНИКА АҐІТАЦІЇ ПРОТИ „ЖИДІВСЬКОГО КОМУНІЗМУ".

Перед конгресовим комітетом Даеса став як свідок Генрі Ален, 60-літній власник копальні в Каліфорнії, котрий від 6 літ вів діяльну аґітацію проти „жидівського комунізму". У своїх зізнаннях Ален говорив, що жиди „контролюють" федеральний, стейтові й місцеві уряди, але признався, що він попирав запомогу від стейту Каліфорнії в 1933 році. Він заявив, що вже перестав свою аґітацію, розчарувавшися в своїх співробітниках.

Американська Федерація Вчителів приняла на своїй конвенції, що відбувається в Бофало, Ню Йорк, резолюцію, в котрій осуджує діяльність комітету Даеса як звернену проти ліберальних орґанізацій.

СМЕРТЬ 4 ЖОВНІРІВ НА МАНЕВРАХ.

Підчас великих маневрів американської армії в Плетсбурґу, Ню Йорк, що відбуваються в долині Шамплен, ударив грім у дерево, під котре сховалася ґрупа жовнірів від дощу. Три жовніри згинули на місці, а кільканадцять були ранені. В іншому місці в той самий час один жовнір — упав неживий, здається від недуги серця. Того самого дня були в тій армії ще 4 інші смертні випадки.

ВОЄННИЙ СТАН ПРОГОЛОШЕНИЙ НА БЕРМУДІ.

Покликуючися на небезпеку війни, губернатор англійського острова Бермуда проголосив уже воєнний стан. Тепер губернатор має право покликати цивільних людей до військової служби до оборони острова. Всі резервові жовніри зголосилися до війська.

ВИСТАВУ ВЖЕ ВІДВІДАЛО 15 МІЛІОНІВ ОСІБ.

Світова Вистава в Ню Йорку перейшла в пятницю число 15 міліонів відвідувачів. Кілька павільйонів европейських держав сильно відчувають напруження міждержавної ситуації в Европі.

ХОРВАТИ ДІСТАЛИ ЧОТИРИ МІНІСТЕРСТВА.

Білгород. — Вислідом сербсько-хорватської умови хорвати дістали в новім кабінеті чотири міністерства і підміністерство заграничних справ.

ЯПОНІЯ ЗІРВАЛА ПРОТИКОМУНІСТИЧНИЙ ПАКТ.

Токіо. — Японський уряд признав протикомуністичний пакт, заключений між Німеччиною, Італією, Японією й Еспанією, неіснуючим. Проти Німеччини є велике озлоблення в Японії і закидають їй перфідність. Уряд дав приказ амбасадорові в Берліні висказати гострий протест.

ІТАЛІЯ НЕ ПІДЕ ДО ВІЙНИ З НІМЕЧЧИНОЮ.

Рим. — В добре поінформованих колах твердять, що Чіяно, по повороті з нарад із Гітлером, заявив, що Італія зовсім не є зобовязана на випадок війни Німеччини з Польщею прилучуватись до Німеччини.

ЛЯВАЛЬ ПОЇХАВ ДО РИМУ.

Париж. — Бувший премієр Ляваль, що був заключив в 1935 р. мировий договір з Італією, нагло виїхав до Риму. Догадуються, що він старатиметься відновити італійсько-французьку дружбу.

ТВОРЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО ЛЕҐІОНУ В ФРАНЦІЇ.

Париж. — У Парижі американські військові почали творення американського леґіону добровольців, що стануть по боці Франції.

ВІЙСЬКОВА РЕВОЛЬТА В ЧІЛЕ.

Чілійському урядові вдалося здушити намірену револьту офіцирів проти нього без проливу крови. По проголошенні факту юрба з 50,000 осіб зробила овацію президентові Аґірові.

ХТО ПОПИРАЄ БИЗНЕСИ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ В „СВОБОДІ", ТОЙ ПОПИРАЄ „СВОБОДУ".

ПАРТІЯ ПІДДЕРЖУЄ ПОСАДНИКА, ЗАСУДЖЕНОГО ЗА ОБМАН.

Підчас голосування над усуненням з уряду міського посадника Гейса, у Вотербері, Конетикот, засудженого на 10 літ вязниці за обманства на шкоду міста, 8 републиканців голосували за усунення, а 6 демократів проти. З огляду на те, що до усунення треба двох третин голосів, Гейс далі урядує.

ЗНАЙДЕННЯ ФРЕСКІВ.

В розваленому домі в Панте Капріоска знайдено чотири малі, але дуже вартісні фрескові малюнки, що походять з 15. ст. Краски затрималися дуже гарно й виразно.

ПОЛЯРНА ВИСТАВА.

Міжнародня вистава для полярних дослідів, що відбудеться в Берґен (Норвеґія) від 15. травня до 22. вересня 1940 року, буде першою цього роду виставою. Норвеґія почала дуже дбайливо підготову до тієї вистави, вважаючи її питанням своєї чести.

НОВІ ФІЛЬМОВІ АТЕЛІЄ У ВІДНІ.

Міністер Ґебельс наказав почати негайно будову нових фільмових ательє у Відні. Причиною цього є надто мала скількість витворених в останньому році німецьких фільм. На загальне запотребування в Німеччині 180 фільм витворено всього 89.

НАЙСТАРШИЙ ЖІНОЧИЙ КЛЮБ В АНГЛІЇ.

75-літню річницю заложення клюбу святкував Жіночий Клюб „Александрія". Членицями його можуть бути тільки жінки з університетською освітою.

ПОМЕР МИКОЛА ГОНЧАРЕНКО.

Дня 7. червня помер у Товмачі Микола Гончаренко, син одного з живих учасників бою під Крутами, сотника Аверкія Гончаренка, у 24. році життя.

НЕДОГОДА...

У ч. 165 краківського „ІКЦ" нарікає кореспондент цього часопису на „українське пулапкі на польске кешене". Такою „пулапкою" має бути нібито метода українських збірщиків просити пожертв по польськи, щоб ввести в блуд поляків і натягнути їх на даток. Дописувач подає приклад, мовляв, його прошено „найвразливіше по польськи „на вдови". На думку кореспондента „такими методами нечисленні українці („русіні") намагаються збагатитись і зрости економічно на силі". Це зрештою дрібниця, що і кацівському знавцеві українськой мови здається, що „на вдови" — це не по українськи. Він узагальнює справу „українських пулапок" також на вивіски крамниць, мовляв, українські фірми ловлять польських покупців польськими вивісками. Ну й „збагачуються" польським коштом.

Бідний „ІКЦ"! Не так давно він нарікав, що на українських крамницях висять українські вивіски, а тепер оце не подобаються йому польські вивіски! І як йому догодити?

АЛЬБАНСЬКІ ДІТИ В ІТАЛІЇ.

Італійський уряд дає ґрупі альбанських дітей нагоду провести вакації в Італії коштом уряду. При висіданні ґрупи на італійську сушу дітей витав італійський диктатор Мусоліні.

Гітлер таки склонюється до переговорів

БЕРЛІН. — У німецьких впливових колах є таке переконання, що світова війна знов відвернена. А то тому, що західні демократії і Польща таки склонили Німеччину на уступки і згодитися на ще один „Мінхен". Гітлер завізвав до себе англійського амбасадора і говорив з ним годину і чверть. Після того амбасадор виїхав до Лондону. Догадуються, що в тій розмові Гітлер зробив свої нові пропозиції, які мають заключатись у тому, що Німеччина зрезиґнує з розбору Польщі, коли остання зверне їй Данциґ, коридор і частину Познанщини.

Та, не звертаючи уваги на ті мирові настрої, німецький уряд поробив останні приготування до війни: відложено параду в Таненберґу, що мала відбутися цієї неділі, також наплинають під зброю нові війська, а по всіх мдатах уставляють протилетунські гармати. Також дано приказ усім німецьким торговельним кораблям, щоб вони не виїздили з матерніх портів, або щоб чимскорше верталиcь, коли десь поза ними.

БРИТИЙЦІ ВІДЧУВАЮТЬ МЕНШИЙ НАПІР.

ЛОНДОН. — В урядових колах відчувається менший напір і зросла надія, що війну таки вдасться відвернути. Бо вважають, що в тій вступній „війні нервів" Гітлер сам починає вичерпуватись і починає мякнути. За знак Гітлерового мякнення беруть це, що він, хоч день перед тим дав різку відповідь амбасадорові Англії в Берліні, Гендерсонові й сказав, що час розмов скінчивсь, а наступив час ділання, тепер сам покликав його на наради і зробив нові, змодифіковані предложення.

В Англії нема охоти йти Гітлерові на уступки й повторити ще один „Мінхен", хоч є загальне бажання відвернути війну. Думають, що ініціятиву в переговорах візьме американський президент Рузвелт. Гендерсон вернеться з відповіддю до Берліну цього понеділка. Щодо воєнної підготови, то вона далі відбувається в Англії в повнім темпі. Лондонські шпиталі дістали приказ вивести на провінцію своїх не важко хорих, а зробити місце для тих жертв що можуть бути внаслідок бомбардування. Сподіваються таких жертв сто тисяч в одним тижні. По парках далі копають схоронища і уставляють протилетунські гармати.

У ФРАНЦІЇ ГОТОВІ ДО ВІЙНИ.

ПАРИЖ. — Населення Франції зовсім погодилося з тим, що треба буде воювати. Навіть панує таке переконання, що війни вже не можна буде уникнути. Премієр Далядіє підкреслив, що колиб тепер Франція опустила Польщу, то раз на все стратилаб довіря світу, сталаб осамітнена і за якийсь час сама сталаб жертвою агресії.

Французькі комуністи озлоблені на Совети. Хоч провідники стараються виияснити, що советсько-німецький пакт звернений для збереження миру, то серед рядового членства вибухла ненависть до Советів і патріотичний настрій до Франції. Комуністи ухвалили, що на випадок війни будуть вірно стояти по боці своєї батьківщини, Франції.

АНГЛІЙСЬКА І ФРАНЦУЗЬКА МІСІЯ ВИЇХАЛИ З МОСКВИ.

МОСКВА. — Нарешті англійська і французька військова місія, що мали заключити союз з Москвою, виїхали з Москви. Перед виїздом англійські й французькі ґенерали пішли ніби попращатися з Ворошиловом, а фактично хотіли вивідати, може що на кінець той хоче сказати. Та, не діставши від нього найменшої надії, вони подались додому. Кажуть, що, прощаючись, настрій був „дуже сердечний" і всі „щиро сміялись".

ПОГРАНИЧНІ СУТИЧКИ МІЖ ПОЛЯКАМИ І НІМЦЯМИ.

ВАРШАВА. — На німецько-польській границі далі відбуваються сутички. Польські пресові бюра говорять, що німецькі „банди" вдираються на польську територію і стріляють пограничних сторожів. Є ранені і вбиті.

ВОЄННИЙ КОРАБЕЛЬ У ДАНЦІҐУ.

ДАНЦІҐ. — До Данціґу прибув відомий воєнний корабель „Шлезвіґ-Гольштайн", який на честь місцевого націстичного лідера, Ферстера, вистрілив з гармат. Ферстер, рішенням данціґського сенату і Гітлера, є найвищою владою в Данціґу.

ДУМАЮТЬ, ЩО ПОЗИЦІЯ ГІТЛЕРА СЛАБНЕ.

ПАРИЖ. — У політичних колах є таке переконання, що советсько-німецький пакт викликав проти Німеччини погане враження навіть серед її приятелів, — в Еспанії, Італії і Мадярщині, а найбільше в Японії. Супроти цього позиція Гітлера чимдалі слабне.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

РОЗЧАРОВАНІ ПРИЯТЕЛІ

Пакт большевицької Росії з Гітлером знайшов уже широкий відгук в Америці. Поставив він передовсім у дуже клопотливе положення американських комуністів. Положення таке клопотливе, що гірше собі важко уявити. На вістку про пакт до провідників комунізму полізли ґазетярі з допитами; хотіли знати, яке становище вони займуть до пакту Сталіна з тим, якого вони малювали найбільшим ворогом цілого світу. Питання це було таке неприємне комуністам, що довгі години в ґазетах комуністичних ґазет буквально нікого не було. Колиж нарешті появилися, то мали вже написану заяву й від неї й очей не підводили. Заява пробує виправдати Сталіна, але, як видно з враження ґазет, заява нікого не переконала, і ті, що переконували, добре це знали.

Немалий клопіт зробив Сталін своїм пактом з Гітлером тим американським лібералам, що хоч не годилися на большевизм у засаді, вважали за тактично оправдану політику попирати большевицький уряд Росії з огляду на його, як їм видавалося, непримирну політику супроти Гітлеря. Вони висували арґумент, що, мовляв, як большевицька Росія коопеpує з демократичними державами, з Англією й Францією, то й вона, большевицька Росія теж прислугується демократії. Через те в деяких таких ґазетах усяка критика Росії виглядала на зраду демократичних засад.

У таке наставлення тепер паде, немовби бомба в машину, вістка про пакт Сталіна з Гітлером. Був це такий удар грому, що й найповільніші Івани перехрестилися. В світлі цього грому побачили нарешті большевицьку Росію такою, якою досі її бачили лише ті, з якими вони навіть говорити не хотіли. Тепер вони побачили, що демократію зрадив той, якого вони самі величали як прихильника демократії, як ступневого демократизатора Росії. Цілий рік вони виступали проти Чеймберлина за його змови з Гітлером поза плечами Европи, а тепер мусіли признати, що Сталін хочкуди краще вмів говорити з Гітлером поза плечима Европи, ніж Чеймберлин. Представляли вони досі Росію за зраджену жертву Чеймберлина, а тепер мусіли признати, що зраджений Сталін уміє негірше Чеймберлина зраджувати.

Все це є без сумніву корисне явище — це отверезіння американської ліберальної преси. Правда, не повне воно ще, бо в писаннях цих ґазет усе говориться про зраду Польщі як про зраду демократії, тоді, як Польща не є зовсім демократичною державою. Одначе коли вже є протверезіння щодо Росії, то можемо надіятися, що з часом наступить отверезіння й щодо Польщі. З радіових відгуків про европейську ситуацію можна вносити, що отверезіння американської публичної опінії вже почалося надобре.

Д-р Кирило Трильовський.

Про переломання українського антимілітарного комплексу в Галичині

Коли в жовтні 1912 р. вибухла т. зв. „Балканська війна", показалося, що мусить прийти незадовго до зудару між осередніми державами і Росією, тому „Український Січовий Союз" видав у січні 1913 р. (гл. ч. І. „Січових Вістей") відозву до „Січей" щоб готувались до розправи з Мосдвою, до боротьби за визволення наддніпрянських братів. Той „Союз" вніс тому до міністерства справ внутрішніх статут „Товариства Українських Січових Стрільців" у Львові.

Міністерство відкинуло такий статут того товариства, як і товариства такогож самого типу, внесені академічною молоддю під проводом гарячого пропаґатора стрілецької ідеї, Івана Чмоли (пізнішого полковника С. С.).

Противився цим орґанізаціям з відомих причин австрійський намісник Бобжинський і мені вдалося переломити його опір лише в цей спосіб, що я предложив йому статут, що були докладним перекладом статуту тих „стшельців", які закладав Йосиф Пілсудскі.

Було це „Товариство Українських Січових Стрільців" у Львові І., а зараз по його перших загальних зборах заложив „У. С. Союз" „Стрілецьку Секцію" під проводом Дм. Катамая, яка взялася дуже енерґійно до орґанізації стрілецьких товариств у цілім краю, так, що до вибуху світової війни було вже в краю 95 стрілецькі товариства, а 916 „Січей".

Найдіяльнішим показалось „Товариство Січових Стрільців" у Львові ІІ., під проводом повітового отамана д-ра Р. Дашкевича, який сам закупив для того товариства над 100 крісів „Верндлів", кілька „Манлінхерів" та кількадесять одностроїв.

Щоб краще вести орґанізацію стрілецьких товариств у краю, перенісся я в осени 1913 р. до Львова, де жили і ґен. осаул „У. С. Союзу" Ярослав Весоловський (редактор „Діла"), ґен. секретар М. Балицький (редактор „Січових Вістей"), обозний У. С. С. і начальник Стрілецької Секції Д. Катамай та один з найбільш енерґійних повітових отаманів, д-р Р. Дашкевич.

Почалися вже і полеві вправи У. С. Стрільців, як ось перші з них під Сокалем 28-го грудня, 1913 р. ведені О. Демчуком*) і О. Семенюком, а в квітні 1914 р. на Кайзервальді та в лісі за Личаківською рогачкою (командантами „ворожих" відділів були тут І. Сенюк та І. Чайківський). При тій нагоді перший раз від часу облоги Львова Хмельницьким стріляли українські кріси, правда, що лише сліпими патронами. Заслуга влаштування цих вправ належала до „Товариства Українських Січових Стрільців ІІ." у Львові, та до його отамана, д-ра Р. Дашкевича.

Колиж у столітні роковини народин Тараса Шевченка в 1914 р. прийшло до великого Січово - сокільського Здвигу на забраній недавно військовістю площі „Сокола-Батька", то власне на тій площі 28-го червня 1914 р. виступали члени наших „Товариств Українських Січових Стрільців" з військовими вправами („розстрільна"). Підчас тих вправ наспіла телеґрама про вбивство архикнязя Фердинанда в Сараеві, що дало причину до великої світової війни.

Зараз по внесенні Австро-Угорщиною ультимату Сербії вислала мене старшина „Українського Січового Союзу" до австро - угорського міністерства війни у Відні, щоб там старатися за дозвіл на орґанізацію українського леґіону. Сталося це ще перед оснуванням **Головної Української** Ради у Львові 2. серпня 1914 р. Тогож дня біля 11 год. в ночі я вернувся з Відня уже з готовим дозволом.

На другий день вибрано комітет для справ леґіону, поділений на дві частини: на дієву, котрої головою став рад. Т. Рожанківський, і орґанізаційну (названу цілком невідповідно „бойовою управою"), котрої головою став я. Безпосередньо по засіданні подиктував я пок. В. Темницькому (мому заступникові) **Статут орґанізаційний** для повітових асентирункових комісій. Ті комісії взялися негайно до роботи і приняли понад 28,000 добровольців.

Були це переважно члени „Січей" та „Товариств Українських Січових Стрільців".

Довголітня козакофільська пропаґанда зробила, як бачимо, своє і переломила в народі давню нехіть до військового діла.

Тут мушу ще нагадати про одну характеристичну подію, яка доказує, як то нашим старшим політикам тяжко було позбутися протимілітарного комплексу, причім у тім випадку грало також ролю питання політичного „престіжу".

Як уже повище завважено, „Український Січовий Союз" уже від початку 1913 року взявся був до основування чисто мілітарних „Товариств Українських Січових Стрільців", а коли вибух війни висів уже у воздусі, вислав свого представника до команди австро-угорської армії в справі дозволу на зорґанізування українського леґіону. Це справді повелось „У. С. Союзові" щасливо, але це не сподобалося стоячим тоді на чолі українського парляментарного клюбу послам, М. Василькові і д-рові К. Левицькому, яким здавалося, що через те їх престіж в австрійськім уряді був загрожений. Автім, як оповідав це 4. жовтня 1930 р. пок. В. Темницький, д-р К. Левицький був взагалі противний оснуванню українського леґіону. Коли одначе в критичнім часі зайшов був він раз до намісника Коритовського, то цей сказав йому: „Чему ви, русіні, не орґанізуеце якего леґіону? Поляци юж давно поробілі одповеднє пшиґотованя".

Очевидно, Коритовський не знав, що „У. Січовий Союз" через свого делеґата робить уже дотичні кроки у Відні та що вже від 1913 року стояв він у близьких зносинах з ґенеральним штабом львівського корпусу, а то з полковником Рімлем та з поручником Відеріном, дуже прихильними до військово - орґанізаційної роботи „Українського Січового Союзу".

Щоби піддержати свій „престіж", удалися оба згадані політики 15. серпня 1914 р. в справі вже зрештою порішеного і вже зорґанізованого у Львові леґіону до міністра війни Кробатіна, а цей визначив до переговорів з ними полковника ґен. штабу, поляка гр. **Ст. Шептицького.** Кажемо виразно **поляка,** бо хоч він був братом митрополита Андрія Шептицького, то не пішов дорогою того свого брата та не вернувся до національности своїх українських предків, як це зробили і такі люди, як проф. В. Антонович, В. Липинський, а хочби і Сава Крилач, але полишився і надалі поляком та відіграв при відбудуванні Польщі визначну ролю. Він був саме комендантом польської армії підчас боротьби за Шлеськ, а потім брав також участь у війні поляків з Литвою.

Оба українські політики пішли навіть так далеко, що предложили тому **польському** патріотові, обняття команди українського леґіону. Граф Шептицький не почував себе спосібним до ролі і тої пропозиції не приняв.

Остаточно оба політики договорилися з ґр. Шептицьким до того, що той український леґіон не має бути призначений до боротьби з москалями (до чого всі наші леґіонери просто рвались), але має грати політичну ролю у задній (!) сторожі (Нахгут) австро-угорської армії. Про це оповідає сам д-р Левицький у своїй „Історії визвольних змагань".

Одним словом, український леґіон мав бути здеґрадований до ролі якихось австрійських пропаґандистів чи розвідчиків тоді, коли Пілсудскі випровадив уже був своїх леґіонів до збройної боротьби з Росією. (Докінчення буде).

*) Тепер адвокатом.

Вистава селянських злиднів і московської демагогії

„Ізвестія" з 3. ц. м. подали велику статтю про відкриття хліборoської вистави в Москві, що відбулося І. VIII. Має вона демонструвати велику перемогу колхозного будівництва та остаточне очищення советської землі від кулаків та інших визискувачів.

Ідею вистави подав 2. всесоюзний зїзд колхозників ударників в 1935 р. Отже для московського уряду треба було чотирьох років бюрократичних заходів та величезних видатків, щоб зробити те, що робили що року українські земства перед війною значно доцільнійше і з дуже незначними витратами. „У виставі взяли участь 15,059 колхозів, 11,004 колхозні фарми, 268 МТС, 795 совхозів й 155,821 осіб з передових і „знатних" людей соціялістичного хліборобства та скотарства".

Далі йде демаґоґічне обчислення „технічних досягнень соціялістичного хліборобства", наведене зрештою вже сотки разів при ріжних нагодах.

Далі говориться: „В минулім році перевищила гуртова продукція нашого хліборобства передвоенну півтора разу. В 1917 р. ми зібрали 7,340 міліонів пудів збіжжя, а в цім році ми при добрій орґанізації жнив маємо всі данні числити на збір 7 міліярдів пудів. Льняна продукція перевищила вже в минулім році довоєнну півтора разу, олійних ростин більш ніж вдвічі, а бавовни 3.6 разу. Ми осягли вже також значного поліпшення і на полі плекання худоби. Ми не маємо злиднів, які панують у буржуазних країнах. Злютована міцно приязню народів СССР прямує невпинно далі шляхом розвитку держави..."

Брехливість поданої статистики виявляє самий Сталін, який у своїй промові на останнім зїзді партії хвалився між іншим у наступний спосіб: „В 1913. році зібрано 801 міліон сотнарів, в 1938 — 949.9 м. с. збіжжя". Це не є збільшення навіть на повних 19%, не кажучи про 50%.

Тимчасом населення збільшилось після тоїж самої советської статистики приблизно на 21% у порівнянні до передвоєнного. Отже на особу населення припадає тепер навіть збіжжя менше ніж у голодних царських часах.

Становище погіршує поважне зменшення скількости худоби та неприродньо швидкий зріст міського населення, якому нікчемні советські залізниці не в стані довозити свіжу городину. За гноєння її у ваґонах та в купах біля залізничих стацій переводиться саме тепер нову „чистку" поміж „винними" бюрократами, хоч винною в дійсності є сама кремлінська олігархія.

Сама хліборобська вистава, судячи по світлинах в советській пресі, виглядає як великий ярмарок, подібність цю збільшує цирк та інші уладження демаґоґічно - балаганного характеру.

Господарського значіння вона розуміється не може мати, також як і не може причинитися до такого любого московському урядові „змагання", бо вмагаються в дійсності всюди менші і більші сатрапи тогож самого уряду в терорі, визиску і переслідуванні ріжно - національного населення. Експонати, як наприклад, баклажани, що викликали своїм червоно-кривавим коліром захоплення у якогось збоченого садиста з советської преси, зібрано досить випадково; пересічних чисел безмірних злиднів і визиску властивого хліборобського населення чужонаціонального збільшення збору олійних ростин, олію з яких вживається почасті на технічні потреби, коли число великої рогатої худоби, яка постачала молоко і масло, лищилося теж саме, що й у 1916 р. при деякім збільшенні населення? Також мало може заступити й бавовна овець та кіз, що не лише годували, а й одягали населення, і число яких у порівнянні навіть до третього року світової війни впало приблизно на 20 міліонів. Число коней впало навіть на 17 міліонів.

Отже не дурно один швайцарський щоденник висміває московський уряд, що є в стані на три советські ноги виробити річно лиш два черевики. та висловлює оправданий сумнів, чи витримають вони один рік на 3 ногах. В дійсності є становище без порівняння гірше, бо не багато селян зпоміж чужонаціонального населення є в стані купити собі пару чобіт на рік. Як знаходяться всеж у „демократичних" державах щоденники, і вихвалюють хліборобську виставу в Москві, то це доводить не лише їх пресову сумлінність, а й те, як мало значить тепер господарство для „політики", для якої ці держави намагаються вжити „країну соціялізму".

Карел Чапек.

ГОРДУБАЛ

КНИГА ПЕРША.

3)

ах, Господи, яка гарна стежка, стрімка як потік, мягка від трави; но, сер, жадний вугільний хідник, що скрипить під чоботом, як у Джанставні, жадні рейлінгс, жадний натовп людей, що чвалає до майни, ані людини ніде, лише дорога додому, потік і дзвіночки череди, дорога додому, дзвіночки телят та, у потока синій залізняк.

Юрай Гордубал зіступає довгими кроками, який там куфрик, які там вісім літ; тут дорога додому й по ній чоловікові біжиться само собою, от як череда вертається присмерком, корови з повним вимям, телята весело вибрикуючи; а що, як би тут сісти й почекати до смерку, прийти до села разом з чередою, в тій годині, коли баби виходять перед поріг, а хлопці спираються на пліт: глядіть-но, хто це до нас іде? Але я — як череда з пасовиська — просто до відчиненої брами. Добрий вечір, Поляно! Я також не вертаюсь із порожніми руками.

Або ні, вичекати аж до темряви, коли прийде худоба, коли все засне, й застукати до вікна: Поляно! Поляно! Боже, хто там? Я, Поляню, щоб ти була першою, хто мене побачив; слава Богу. А де Гафійка? Гафійка спить; маю її збудити? Ні, хай спить. Слава Ісусу Христу.

І Гордубал виступає ще мерщій. Їй Богу, то тобі швидко йдеться, коли то так чоловікові розбігаються думки. Ані не вгонишся за ними, марно витягаєш ноги; голова біжить уперед і вже добігла до горобини край села, за хвильку вже буде вдома. Чи не засвистати часом на всю губу: гей, хто в полі, озовися! Дивіться, хто то йде? Який то американець, що, дивуєтесь, бойс! А тепер тихо, тут ми вдома, Поляна надворі вибиває лен, підкрастисяб іззаду й заплющити їй очі. — Юраю! Як ти мене пізнала, Поляно? Хвалити Бога, щоб я та не пізнала твої руки!

Гордубал біжить долиною, куфрика в руці не чує, там лежить ціла та Америка, сині сорочки, убрання з Менчестеру і ведмедик для Гафійки; а це для тебе, Поляно, для тебе матерія на сукню, як її носять в Америці, пахуче мило, ґендбеґ із ланцюжком, а це, Гафійко, флашляйт, стиснеш отцей ґудзик і воно світить, а це маєш витинки з часописів. — Ах, донечко, я їх мав, цілих вісім літ для тебе вистригав і переховував; мусів їх лишити там, бо вже мені не ввійшли до сюткейсу. Але стрівай, там у куфрику ще маю багато дечого!

Тут дорога вже йде через потік; жадна залізна кладка, лише каміння в воді, мусиш скакати з каміння на камінець і махати руками для рівноваги. Гей, там в ольшині ходили сьме на раки, штани засукані, а самі мокрі аж по вуха; а чи є ще тут за поворотом той хрест? Слава Йсусу Христу, є ще тут, похилився над битим шляхом, що вкрився теплим порохом і пахне чередою, соломою та житом; а тут уже мусить бути пліт Михальчукового саду, і справді є тут, зарослий бузком, ліщиною, як тоді. Слава Тобі, Господи, це ми вже в селі, здорові дійшли, Юраю Гордубале! І Юрай спиняється, чорт його знає, чому той куфрик раптом став такий важкий, лише втерти піт, а трясця його матері, чом я не вмився в потоці, чом не вийняв із куфра бритву й дзеркальце щоб поголитись у потока? Певно виглядаю як циган, як волоцюга, як опришок. Чи не вернутись і вмитись, перш ніж покажусь Поляні? Та це вже не йде, Гордубале, вже на тебе дивляться люди; за Михальчуковим плотом, за лопухом стоїть нерухомо й дивиться на тебе дитина. Поклич її, Гордубале, спитай її, чи вона Михальчукова? Дитина вмить ожила й накивала голими пятами.

А що, коли обійти село й дістатись додому задами? Так, так, щоб на мене вибігли: ти такий-сякий, куди лізеш? Ходи на дорогу або дістанеш батогом! Що робити, мусить чоловік чимчикувати серединою села; ах, Боже, колиб тільки той куфрик не був такий важкий! Лице якоїсь тітки за вікном, бабця на дворі щось виливає й наче оглядається спиною, діти спиняються й ловлять гави, диви, диви, йде хтось чужий, дід Кирило меле порожньо підборіддям і навіть очей не зведе, ще раз закололо в серці; Господи, поможи — й іде з похиленою головою до воріт свого дому.

Гей, ти дурню, як ти міг так помилитись! Чейже це не Гордубалова деревляна хатина, деревляний хлівець та хворостяна стодола; та цеж чистий палац, камяні будівлі й дах з черепиці, на дворі залізна помпа, залізний плуг і борони залізні, ну, якийсь палац; хитро, Гордубале, хитро щезни з тим твоїм чорним куфриком, ніж прийде ґазда й скаже: Ну, що, що ти тут нишпориш? Добридень, господарю, не бувала тут Поляна Гордубалова? Прошу вибачити, пане, не знав я, де мої очі поділись. (Дальше буде).

ЯК ВІДБУВАЄТЬСЯ „ПАЦИФІКАЦІЯ".

„Пацифікація" — це тепер насущний хліб галицьких селян. Як вона відбувається, можемо пізнати хочаб із такого короткого образка:

До села Мужилова (підгаецького повіту) останнього дня червня ц. р. впали „пацифікатори". Насамперед дісталися попівночі до мешкання місцевого учителя Фіголя, завязали сплячого в мішок, винесли на роздоріжжя і тут побили ґумовими палицями. Підбили йому око і відбили нирки. Таксамо справилися ще з 40-ма місцевими господарями.

Коли посол Целевич у тій справі інтервеніював у старости, староста відповів, що йому нічого не відомо, ані не давав приказу переводити „пацифікацію". Колиж посол поїхав у цій справі до воєводи, цей відповів таксамо. Тоді посол сказав, що хіба йому прийдеться забрати побитих 40 селям і повезти до Варшави. Це, мабуть, мало успіх, бо пацифікацію, що вже мала відбутись у селах Мозолівці та Новосілці — відкликано.

• З ДНЯ •

ПОЛІТИКА РАДИКАЛІВ.

Видно, це лежить в крові наших радикалів стояти на хіднику з заложеними руками, критикувати інших, а самим нічого не робити. Вони так поступають усюди, під ріжними формами. Одні, придивляючись пасивно до нашого революційно-визвольного руху, кажуть, „усе це дурне, все це провокація"; інші, критикуючи американські організації, що збирають гроші на визвольну боротьбу; а ще інші в політиці, мовляв, „ми це все знали, ми це все передбачили, ми одні знаємо, куди підуть справи". До тих останніх належить „Народна Воля".

ЩО ВОНА ПИШЕ?

В своїм числі з 29. серпня вона вихваляється, що давно вже знала, що прийде до німецько-совєтського пакту. Вона навіть облизується, мовляв, буде „весело й інтересно" читати, що будуть писати про цей пакт ті, що прихильно відносились до Гітлера та вважали його непримиримим ворогом комунізму. „Цікаво буде, — пише вона — що скаже про це, наприклад, Сновида-Донцов, котрий цілими роками лаяв на сторінках „Свободи" соціялістів, радикалів і всіх українських поступовців за те, що вони ставились однаково вороже до Гітлера, Мусолінія й Сталіна".

Далі вона пише: „Тепер треба рахуватись хіба з посиленням гітлерівської провокації. Німецька контрозвідка і пропаганда та її агенти між українцями певно будуть пробувати гратись усіякими грімкими гаслами з більшим цинізмом і безоглядністю, як дотепер, очевидно з метою скомпромітувати, ослабити та цілком заломати українські визвольні змагання. Це треба буде мати на увазі і ще пильніше відмежувати справжню українську визвольну боротьбу від всіляких провокацій з Берліну і з його „протекторатів".

АХ, ЯКІ ВОНИ МУДРІ!

Дивіть, які наші радикали мудрі! Вони давно вже передбачили, що до німецько-совєтського пакту прийде. Тому вони принципіяльно виступали проти одної держави і другої! (З винятком хіба Еспанії, де вони піддержували Совєти).

Німецько - совєтський пакт був можливий. Так. Це брали під увагу не лише наші радикали, але всі відповідальні політичні кола.

Одначе в світі панує не якесь призначення, якийсь фаталізм, що доверщує речі без огляду на зусилля людей.

Люди впливають на біг подій і стараються повернути їх в один бік, або в другий. Совєтсько-німецький пакт міг бути заключений, або ні. Англійці і французи передбачали цю можливість і післали туди своїх представників, щоб не допустити до того. Демократії хотіли мати Совєтів по своїм боці та це не вдалось їм.

Нерозумно роблять наші радикали, що так принципіяльно трактують заграничну політику і засадничо є проти фашистів і комуністів. В той спосіб не підходить до заграничної політики ні один розумний демократ на світі.

НА ПОДІЇ ЛЮДИ ВПЛИВАЮТЬ.

Найлекше на світі станути собі десь на „корнері", заложити руки в кишеню і бавитися в пророка, мовляв, „я наперед знаю, як воно буде". Так, деколи речі можна вгадати з пророчою певністю. З пророчою певністю, напр., можна вгадати, що коли ми всі заложемо руки в кишеню, як наші радикали, станемо на „корнері" й будемо приглядатись пасивно до подій, то наш нарід з кожного потрясення вийде гірше. Це певне, як сонце на небі. А так „пророкують" наші радикали. Все, що робиться в заграничній політиці, вони критикують. Всі почини інших, щоб відвернути якесь лихо, радикали висміюють, і наперед кажуть: „воно нічого не варте".

ДІЯТИ ТРЕБА.

А припустім, що дійсно якийсь почин має маленьку надію на успіх. Чи це значить, що його вже не можна пробувати, головно, коли нема іншого виходу? Нераз треба робити навіть такі речі, про які наперед знаємо, що вони засуджені на невдачу. Бо широкий загал мусить знати, що спроба була; що нічого не занедбано. Ось просьба прем'єра Волошина до німців помогти Карпатській Україні! Беручи під увагу тодішнє положення Карпатської України, чи краще було би зробив прем'єр Волошин, як би був цілком по тому поміч не звертався? Чи редактор „Народної Волі" зробив би так, якби був на місці Волошина? Чи це було би політично мудре? Що сказав би наш загал, і то інтелігентний? Чи не думав би він, що трагедія прийшла через недолужність проводу, який у критичній хвилині не зважав за відповідне звернутись до Гітлера по поміч, хоч інші звертались і ту поміч дістали?

Отож треба нераз робити такі речі, в які мало віримо, а навіть зовсім не віримо. Кажуть, що Чеймберлин не вірив у союз із Совєтами, а проте післав туди місію, щоб інших наочно переконати.

СПРАВА МАЧЕКА І МИ.

А тепер візьмім ще такий випадок: Хорватський провідник Мачек, щоб натиснути не сербів, загрозив їм німцями і сказав, що хорвати удадуться по поміч до Гітлера. Це помогло і ось серби дали хорватам автономію.

Чи в нас не міг би хтось попробувати цього? Колиж бо наші політики в заграничній політиці принципіяльні. Поляки не підуть українцям на уступки, маючи те переконання, що українці ставляться „однаково вороже до Гітлера і Сталіна".

„ПОЛІТИКА" „НАРОДНОЇ ВОЛІ".

Як назвалаб „Народна Воля" нашого провідника за таку заяву, яку зробив Мачек? Дотепер ще ні один український провідник не запрошував німців зробити порядок в Україні. А проте „Народна Воля", так, лиш на здогад, пускає вістки про „німецьке агентство" і „провокаторство". Чи така писанина принесе користь нашим визвольним змаганням?

Чому „Народна Воля" не скаже вже раз позитивно, до котрих столиць повинні їхати наші політики, від кого помочи шукати, як маневрувати в заграничній політиці, щоб, коли вже не визволити, то бодай відвернути ці удари, які на наш нарід спадають і ще далі будуть спадати?

Зійдіть, панове-радикали, з хідника. Причепіться до походу. Не бавтесь у пророків, предсказуючи нещастя. Ті нещастя передбачає глибоко в серці кожний чесний українець. Та чесний українець не стоїть на хіднику з заложеними руками чекаючи, аж те нещастя таки спаде. Він марширує в поході і старається його заздалегідь відвернути.

Три молоді українці з Джерзи Сіті, Н. Дж., що покінчили курс для Майстрів Механіків в школі Кейсі Джонс у Нюарку, Н. Дж., і дістали працю в „Глен Мартін Ко." в Балтімор, Мд.

ІВАН ФАДЕЙКО, син Семена й Параскевії Фадейків.

ІВАН ГРЕСЬКО, син Михайла й Марії Греськів.

СТЕФАН КУЛИЧ, син Левка й Анни Куличів.

Оборона міст у майбутній війні

„Генеральна проба" модерної війни в Еспанії, постійне напруження в Европі та інші ознаки близької війни висувають на перше місце оборону міст перед летунськими атаками і перед газовими бомбами. Головно йде про такі великі скупчення населення, як Лондон, Париж, Берлін, Рим — европейські столиці, осередки фабричні та промислові, головно военного характеру. В цілій Европі йде не тільки підготова до офензиви, але одночасно й журa про оборону перед атакою з повітря.

Запірні бальони — то один із засобів пасивної протилетничої оборони і про них тепер говорять щораз частіше. Цей засіб оборони не новий. Його вживали вже в часі світової війни в Італії, Німеччині, Франції й Англії. Постійний зріст небезпеки летунських нападів примушує уліпшувати цей засіб оборони. Особливо тепер звертають багато уваги на нього і як повідомляє преса, в усіх европейських державах головно в Англії і Франції творять тепер спеціяльні відділи запірних бальонів для оборони міст, які в найближчій війні будуть куди більше виставлені на небезпеку, як менше залюднені місцевості.

Запірні бальони мають сталеві линви, вночі вони дуже небезпечні для летунів. Летуни мусять оминати у своїх нападах міста, хоронені такими бальонами, щоб не заплутатися в сталеві линви тих бальонів, або хіба атакуватимуть місто з великої висоти, що дуже зменшує ефект бомбових атак. Уже досвід світової війни виказав, що підчас оборони Парижа такими запірними бальонами за 7 місяців — від березня до листопаду 1918 р. — стверджено тільки один перелет ворога над містом і то без ніякого майже висліду.

Запірний бальон — це дуже простий спосіб оборони. Є це бальон, сталева линва і відповідно сконструований двигун. Запірний бальон повинен піднестися до висоти яких 5,000 метрів і там утриматися навіть при вітрі. Одночасно линви мають бути такі міцні, щоб не зривалися, а бальони щільно вбудовані, щоб не тратили газів, при цьому мусять мати легку обслугу. Саме тепер будують такі бальони, що відповідають цим вимогам. Напр. недавно вибудуваний тип запірного бальону у Франції „Аріель" осягає висоту 6.500 метрів, а при горішнім вітрі 22 метри на секунду до 6,000 метрів висоти. Він має видовжену форму, що запевнює малу вражливість на вітер. Виповнюють його воднем.

Линви запірного бальону є дуже міцні, при тім тонкі, щоб своїм тягаром не обнижували висоти злету. При цьому всьому линви мусять бути досить гнучкі, щоб можна їх легко навивати на валець двигуна. Для зменшення ваги ті линви є тонкі і то саме до долини. Новітні линви мають ледви 3 міліметри проміру і можуть витримати опір до 1 тони. При злеті бальона вони напружуються повільно і не тріскають, як линви при звичайних обсерваційних бальонах.

До навивання тих линв уживають відповідних двигунів, що спочивають на 6-коловім підвозі, через що легко можна переносити бальон з місця на місце. До обслуги запірного бальона треба десять осіб, при чому їх праця дуже проста. Запірні бальони випускається у повітря на звістку, що ворожі літаки надлітають. Скорість підношення бальону 3—5 метрів на секунду, отже „обгородити" місто можна дуже швидко.

Тепер пристосовують три системи запірних бальонів: з поодиноких бальонів, з бальонів подвійних (тандемових) і сіткової системи.

Поодинокі бальони мали у світовій війні містоту до 200 куб. метрів, підносилися до висоти 2,000 м., а найвище 3,000 метрів і розставлювано їх у віддалі до 200 метрів один від одного довкола міста. Навіть при таких віддалях, коли літаки намагалися перелетіти поміж сталевими линвами, була небезпека 1:10, що крила літака натягнуть на сталеву линву й обірвуться і тимсамим літак спаде на землю і не зможе виконати атаки. А коли довкола міста уставити кілька рядів запірних бальонів, то очевидно та небезпека для атаки літаків ще більша. Відємною стороною поодиноких запірних бальонів є мала висота, зате вони розмірно дешеві.

Подвійних, т. зв. тандемових, бальонів уживають так, що коли випустять у повітря один бальон, то до його линви причіплюють другий, який також іде вгору. Так осягають подвійну висоту, т. зн. 4,000 до 5,500 метрів. Тандеми розміщують один від одного у віддалі 500 метр. Того роду запірні бальони осягають значну висоту, але легко при них плутаються линви, особливо при сильнішім вітрі.

Вкінці третя система запірних бальонів — це система сіткова, якої вживано в часі світової війни для оборони Лондону перед німецькими налетами. Сіткова запора складається з огні по 3 бальони на припоні, кожний із них містотою 1,000 кубічних метрів, вони лучаться поземо сталевими каблями, з яких ще звисають линви довготи до 300 метрів. Ця система є справжнім сітковим парканом довкола міста у значній висоті і справді не допускає ворожого налету. Хибою її є тягар цілости, через що бальони опадають, плутаються линви і труднощі при одночаснім підношуванні трьох бальонів і при їх пересуві з місця на місце, врешті дорога обслуга.

Тому найбільше виглядів на успішну оборону мають бальони прості та тандемові.

Бальонових запор уживають звичайно вночі, а в день тільки підчас мряки, бо вони мають бути невидні, коли мають виконати своє призначення. Звичайно вживають три способи розміщення бальонів довкола міста: перстеневий, напрямовий і розпорошений.

Перстенева система полягає на тім, що місто оточують перстенем запірних бальонів, наче плотом. Ця система має ту хибу, що при налеті ворог може посвятити 1—2 літаки, щоб передертися через оборонну лінію і відкрити дорогу для дальших літаків. Напрямова система не відповідає своєму призначенню, бо її можуть ворожі летуни оминути та атакувати обекти з протилежної сторони.

Зате найдоцільніша розпорошена система, яка полягає на розміщенні запірних бальонів на цілому оборонному терені, при чому використовують площі, парки, летовища, а навіть високі будівлі в місті. Ця система найліпша, бо її нелегко перервати, вона не має слабких місць і унеможливлює низький лет літаків.

Розуміється, що винахід кожного нового засобу боротьби викликує винахід протизасобу. Найпростішим засобом проти запорових бальонів є — зістрілювати їх з відповідних літаків. Але в Англії придумали вже спосіб на оборону запірних бальонів перед зістрілюванням. Зрештою запірних бальонів не вживають самих, бо завжди при них мусить бути зенітальна артилерія і т. зв. мисливські легкі літаки. В кожнім випадку на думку англійських знавців, якби удалося окружити Лондон запірними бальонами до висоти 7 км., то оборона цього великого міста не булаб тяжка, і взагалі це був би переворот у протилетунській обороні. Мешканці Лондону моглиб спати спокійно і не малиб такого страху, як у часі німецьких налетів підчас світової війни.

До осягнення такої значної висоти запірної оборони стоять на перешкоді конструкційні труднощі, а особливо будова легкої і міцної бальонової поволоки, що не допускалаб витворюватися гремучому газові через змішання водня із повітрям, далі будова легкої та міцної сталевої линви, тощо.

Як будуть боронитися міста перед літаками? — краще не бачити. — („Діло").

Іч.

УРЯДОВИЙ СКАНДАЛ.

Бувший губернатор стейту Луїзіяни Ричард Ліч приходить до федерального будинку, щоб зложити кавцію в сумі 5,000 долярів як запоруку, що стане на розправу за нафтове обманство. Недавно від нього нафтяр Луїз Лоседж, його співобвинувачений.

З ВІЙСЬКОВИХ МАНЕВРІВ У ПЛЕТСБУРГУ.

Коло 50,000 жовнірів узяло участь у великих маневрах американської армії коло Плетсбургу, Ню Йорк. Важною точкою маневрів була змоторизована артилерія. На світлині повз переїздить через бойовий окоп.

ПІДЗЕМНА НЕБЕЗПЕКА

Багато околиць та цілих країн на полудневій півкулі нашої землі живе постійно під загрозою переміни врожайних та залюднених околиць на голі безлюддя та мертві пустарі. Спричинником цього загрозливого для мешканців деяких країн явища є малі комахи, подібні до білих мурашок, т. зв. терміти.

Найстарша цивілізація.

Ті цікаві створіння цілком подібні з вигляду величини до мурашок, сліпі. Вони мають тіло, що не терпить сонця; коли вигребати терміта на світло сонця, його проміні вбивають комаху по кільканацятьох хвилинах.

Сліди термітів знайшли вчені в дуже давніх покладах скал, що походять з тих мрячних епох, коли ще не було ніякого сліду людини на землі. Їх предків віднайшли вчені у скалах з первісної ґеольоґічної доби у пермських формаціях, інші вчені віднайшли сліди термітів у другісній ґеольоґічній добі в покладах Анґлії, Німеччини і Швайцарії. Тіла цих таємних створінь знайшли замкнені в цілості у бурштині. У бурштині знайшли досі 150 їх відмін. Всеж як би і не було, вони сягають кілька мілюнів років узад.

Характеристична є їх цивілізація й організація життя мілюнових мас. Вона найстарша на нашій землі. Під багатьома оглядами вона вища від цивілізації бджіл, муравлів, навіть людини, хоча вона дика, понура і часто просто відразлива.

Пасерби природи.

Великі терміти живуть виключно в гарячих підтропічних країнах Вони завдовжки 3—12 міліметрів. Небагато живих істот на землі так марно вивінувані природою до боротьби за прожиток, як терміти. Терміт не має жала бджоли, ані хитинного панциря мурашки, що є його найбільшим ворогом. Він отяжілий і такий неповоротний, що не може навіть рятуватися втечею. Він стає жертвою кожного птаха, гада чи комахи, що тільки його подибає, — бо всі мають апетит на безборонну комаху з соковитим, мягким тілом. Насмішка природи наказала термітові жити тільки в рівниковій смузі, де вбивають його проміні сонця, як тільки виставити його на світло. Термітам треба до життя вогкости, одначе природа поселила його в краях, де в часі сім чи вісім місяців не паде ні краплина дощу. Без огляду на це все терміти пристосувалися до тих жорстоких умовин і збудували собі оселі, до яких не заглядають убивчі проміні сонця, вони уміють в них витримати цілий рік однакову теплоту і вогкість, забезпечити свої мешкання, розмножитися в міліярди і вступити в ряди найбільших завойовників земної кулі

Термітовище.

Досі дослідники пізнали яких 1,500 ґатунків термітів. Вони ріжняться всілякими прикметами, і так одні ґатунки будують велитенські кіпці, у других вояки мають спеціяльні залози-прискальця з гризкою рідиною, якими відпирають атаки ворога, інші віддбувають нічні мандрівки джунґлею, шукаючи будівельних матеріялів, є ще сотні інших ґатунків зо своєрідними органами та звичками.

Терміти мешкають у підземних гніздах і надземних кіпцях, які будують від середини, щоб охоронитись перед убивчими промінями сонця. Часто їхні домівки займають цілі поля на кілька кільометрів і доходять до кількаметрових висот. Здалека таке поле виглядає як руїни якогось старинного міста з рештками колюмнами. Їх вежі т. зв. по французьки термітіери покриті грубою верствою цементу такого твердого, що його не розібе навіть сталевий дрючок. Досліди над термітами дуже трудні, а дослідники мусять одягати шкіряну одіж і маску, щоб уникнути тисячних уколів. Найбільші шкоди спричиняють терміти своїми оселями в Австралії. Там термітовища виглядають просто несамовито. Раз вони виглядають як хроповаті горбки, що мають яких 30 кроків обводу, високі на 3—4 метри, — то знов як велика купа болота, чи скаменілий нагло вулькан з ляви, неймовірне накопичення скаменілих губок, стирта збіжжя, почорнілого від дощів.

Ці дивні форми їх горбків є вислідом того, що вони будують свої домівки від середини, тому їх не цікавить зверхній вигляд житла, а вигода з середини. Найбільша частина оселі є під землею, що терміти усувають з підземелля. Намул чи радше рід цементу, з якого збудовані термітовища, перейшовши через шлунок комахи, стає незвичайно роздрібнений і врожайний, так, що на цьому можуть рости навіть дерева, які терміт на свому чомусь дуже шанує.

Будова і середина житла.

Коли перекроїти термітовища, видно в середині велике місце, де вилягаються личинки термітів. Завдяки спеціяльній системі доступу повітря панує там постійна вогкість та в літі і в зимі та сама температура. Осібний апартамент має королева-матка, що є звичайно кількадесять разів більша від решти комах. У нижчих поверхах містяться запаси пожованого дерева та дрібно покраяного зілля. Деякі ґатунки мають також мясну поживу, вживаючи до цього надміру своїх личинок, яким обтинають ноги і відгодовують їх, зїдаючи, коли треба.

З велитенського підземного гнізда терміти будують муровані зо свого цементу коридори, якими доходять під дерева, корчі, доми, що достачають їм целюльози, яка є їх головною поживою. Так частини таких країн як Цейльон, Австралія є на просторі цілих кільометрів підміновані підземними ґалеріями тих комах, що заміняють їх на цілком непридатні до замешкання. У Трансвалі і Наталю цілий край є майже засіяний термітовищами.

Відживa.

Терміти мають найдосконаліший спосіб відживи; вони живляться виключно целюльозою, яка по мінералах є субстанцією найбільш поширеною у світі. Всюди, де є дерево, корінь, тернина чи якесь зілля, вони мають невичерпні засоби тої відживи. Терміти мають у себе три касти: робітників, лицарів та розмножників. У термітовищі панує матріярхат з королевою на чолі. Крім того більшість термітів це робітники, а частина з них є лицарями, що мають хітинові панцирі на передній частині тіла. Тільки робітники вміють їсти і травити, тому вони годують решту населення. Коли якийсь терміт якоїнебудь касти хоче їсти, тоді він дає знак ріжками робітникові, який віддає другому термітові цілу скількість поживи, яку носить у животі. Крім цього терміти зїдають усе, що має хоч би слід целюльози, а також трупи термітів і свої виділини.

Боротьба з термітами дуже тяжка, майже безвиглядна. Тому той край, де вони поселяються, звичайно по роках мертвіє і на голім степі появляються цементові стіжки фантастичних форм.

ТАРЗАНОВА ЖІНКА.

Джан Вайсмилер, відомий пливак і фільмовий герой Тарзанових фільм, та його жінка, сан-франсіська багачка Берил Скот по шлюбі в Ґарфілді, Ню Джерзі.

З ЗАБАВОВОГО ВІДДІЛУ ВИСТАВИ.

Одною з притягаючих точок забавового відділу Світової Вистави в Ню Йорку є цей муринський танцюрист Бил Робинсон, що виступає в ролі цісаря в оперетці „Ґарячий Мікадо".

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

ГОЛИОК, МАСС.

Організаційні збори.

Дня 25. червня ц. р. відбулись організаційні збори відділів У. Н. Союзу з Голйок, Питсфілд, Лудлов, Амгерст і Савт Дірфілд, Масс. До скликання тих зборів потрудився гол. радний У. Н. Союзу, Н. Давискиба, з Бостону, за порозумінням гол. секретаря Д. Галичина, що теж прибув на згадані збори. Також запрошено орґанізатора на стейт Конетикот, п. А. Маланчука.

Збори відкрив п. Давискиба і попросив, щоб вибрано президію до переведення зборів. На внесок п. Коваля, попертий п. Проводою, покликано на голову п. Процишина. Занявши місце він покликав на секретарів І. Приступу і п. Ярему. Пояснивши ціль зборів голова попросив до слова головного секретаря п. Галичина, який в одногодиннім рефераті представив силу і могучість нашого Батька Союзу. Бесідник змалював ці користі, що їх дістає кожний член, посідаючий грамоту У. Н. Союзу, а також представив як мається У. Н. Союз у відношенні до інших того роду орґанізацій. На основі тих фактів він доказав, що У. Н. Союз стоїть дуже добре, а тому всі українці повинні користати з того і вписуватись до нього, а також вписувати своїх дітей. Бо коли ми не притягнемо до У. Н. Союзу молоді, то за певний час не буде навіть кому передати тих грошей, що є зложені в У. Н. Союзі. По рефераті члени і приявні давали запити бесідникові і він обширно на них відповідав.

Далі забрав слово гол. радний п. Давискиба й точно виснював союзові справи, підкреслюючи те, що У. Н. Союз попри свої грамоти помагає ще своїм членам у часі хвороби, а також помагає студентам, ріжним інституціям і т. п. Накінець забрав слово орґанізатор п. Маланчук і сказав, що приєднувати членів до У. Н. Союзу це не є аж така трудна справа, як дехто собі уявляє. Ще є багато наших людей, які радо приступилиб до У. Н. Союзу, якби хто їм вияснив як слід справу. Він сам розказав про випадок зо своєї праці, де він зорґанізував новий відділ, хоч усі говорили, що там нема кого орґанізувати. Отож не треба ніколи зражуватись, а братись витревало до роботи. По відспіванні „Ще не вмерла Україна" закрито збори.

І. Процишин, предс.
І. Приступа і Ярема, секретарі.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 24. серпня 1939. померла в Френкфорді, Па., членкиня Тов. ім. Дм. Вітовського, від. 268. У. Н. Союзу,

ЕВГЕНІЯ МЕЛЬНИК.

Покійна прожила 44 роки. Походила з повіту Броди, Західна Україна.

Похорон відбувся 28 серпня з дому жалоби, 4755 Мелровз стріт з відправою в укр. кат. церкві. Похоронено тіло на укр. цвинтарі Фокс Чейс.

Покійна залишила в смутку мужа Андрія і четверо дітей: Анну, Романа, Ірину і Богдана.

Вічна Їй Память!

Петро Омелян, секр.

ВІРНИЙ ПОДРУГ?

Едмунд Ґрей, 22-літній мешканець Сейнт Луіса, Мізурі, напав на банк в Екселзіор, Мізурі, щоб добути сто долярів на шлюб. Поліція арештувала його дві години перед шлюбом. Тепер дівчина каже, що вона не хоче його.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(65)

Сотник, що сповіщав Тарзанові про Ґонфалю, був учасником виправи проти атнейців, котрі заскочили їх у переважаючому числі зо своїми слонами. Він тоді мусів утікати. Проте він був уже близько підійшов до Спайка, Трола і Ґонфалі, щоб тепер пізнати їх по описі Тарзана. Він знав також, що вони попали в руки атнейців.

Вислухавши все, Тарзан твердо заявив: „Я йду до столиці Атне!" Шкода було труду його відмовляти. Тому Тодос також вгодивсь і обіцяв йому для товариства післати сильний відділ вояків. Та Тарзан відмовивсь і завважив, що він має свій спосіб, як поступати з людьми. Тодос прирікав, що таки пішле військо, коли Тарзан скоро не вернеться.

„Шкода посилати військо. Коли я скоро не вернусь, то буде знак, що я неживий", заявив Тарзан і в поспіху удався до брам міста. Звідтам він удався до столиці Атне. По дорозі він набіг на полянку Тенар, по якій бушували льви. Це не були звичайні льви, але атнейські, треновані, полювали звірів і людей.

На нещастя, вітер віяв від Тарзана в напрямку ліска, в якому ховалися ті хижі звірі. За кілька хвилин він почув один рев, а далі кілька і кільканацять. Це ревіли льви, занюхавши присутність чоловіка. Деякі з них уже навіть знайшли людські сліди і почали за ними бігти, щоби перехопити жертву.